

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 331.5.024.37.091

**ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ**

Іпполітова І.Я., к. е. н.,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Васильєва Т.Ф.,
студентка
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Визначено проблеми працевлаштування молодих спеціалістів в Україні, що обумовлено високими вимогами роботодавців. Проведено дослідження їх вимог до випускників економічних спеціальностей. Визначено набір найбільш затребуваних компетентностей претендентів на економічні посади. Доведено необхідність використання моделі змішаного навчання у вищому навчальному закладі. Досліджено можливості та перспективи його запровадження. Визначено зв'язок між запровадженням змішаного навчання та підвищенням конкурентоспроможності молодих спеціалістів на ринку праці.

Ключові слова: *змішане навчання, компетентності, ринок праці, інформаційні технології, традиційне навчання, конкурентоспроможність молодих спеціалістів.*

Определены проблемы трудоустройства молодых специалистов в Украине, что обусловлено высокими требованиями работодателей. Проведено исследование их требований к выпускникам экономических специальностей. Определен набор наиболее востребованных компетентностей претендентов на экономические должности. Доказана необходимость использования модели смешанного обучения в высшем учебном заведении. Исследованы возможности и перспективы его внедрения. Определена связь между введением смешанного обучения и повышением конкурентоспособности молодых специалистов на рынке труда.

Ключевые слова: *смешанное обучение, компетентности, рынок труда, информационные технологии, традиционное обучение, конкурентоспособность молодых специалистов.*

Ippolitova I.Ya., Vasyliieva T.F. THE BLENDED LEARNING AS A FACTOR TO INCREASE THE YOUTH'S COMPETITIVENESS IN THE LABOUR MARKET

The problems of young people's employment in Ukraine are identified in the article. It occurs due to the high requirements of employers. The survey of employer's requirements for graduates of economic specialties is conducted. It is defined the most required competencies for the economic positions. The necessity of blended learning models in higher educational institution is proved. The opportunities and prospects of its implementation are examined. The relationship between implementation of blended learning and increasing the young specialists' competitiveness of in the labour market are determined.

Key words: *blended learning, competence, labour market, information technologies (IT), traditional learning, the young professionals' competitiveness.*

Постановка проблеми. В Україні все більш актуальною стає проблема працевлаштування молодих спеціалістів. За даними Державної служби статистики України рівень безробіття в першому кварталі 2016 року склав 9,9%, порівняно з 9,1% у 2015 році. У тому числі високий рівень безробіття серед молоді – 1 млн. 800 тис., що більше на 100 тисяч порівняно з 2015 роком [1].

Такий стан ринку праці, в першу чергу, обумовлений високими вимогами роботодавців. Крім диплома про вищу освіту, молоді фахівці повинні володіти рядом додаткових знань і навичок, що виходять за межі

конкретної спеціальності. Оскільки знання дуже швидко застарівають, майбутні фахівці повинні, ще знаходячись в університеті, самостійно підвищувати свій професійний рівень та формувати додаткові компетентності, необхідні під час майбутнього працевлаштування. Одним із варіантів вирішення цієї проблеми є використання самими студентами концепції змішаного навчання, яке вже частково реалізується у вищих навчальних закладах. Цей процес максимально реалізується шляхом проведення онлайн-занять за допомогою Skype, використання аудіо- та відеозанять та ін-

ших засобів, дистанційної форми навчання. Тому усвідомлення студентами необхідності постійного навчання шляхом формування власної траєкторії розвитку дозволить після закінчення вищого навчального закладу відповідати вимогам певної посади, яку вони планують обійняти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція змішаного навчання тільки-но набирає обертів. Проте вже багато вчених та науковців займаються дослідженнями та розвитком цієї концепції. Так, вивчаючи праці Бабенко В.Г., Бабенко О.М., Баркасі В.В., Баркасі С.Б., Капустіна Ю.І., Кравець Н.С., Рафальської О.О., Рашевської Н.В., Шуневича Б.І. та ін., було визначено, що концепція змішаного навчання є перспективною, бо інтегрує в собі традиційну та дистанційну (онлайн) освіту [2–9]. Проте ці дослідження розглядають процес змішаного навчання з позиції технології організації процесу навчання певній навчальній дисципліні та покращення результатів навчання. Тому розгляд технології змішаного навчання з позиції засобу для формування додаткових компетентностей майбутнього фахівця потребує більш ґрунтовного розвитку та уточнення.

Постановка завдання. Мета статті полягає в доведенні важливості використання студентами змішаного навчання як засобу для розвитку додаткових компетентностей із метою формування власної випереджувачої моделі фахівця, яка буде відповідати вимогам ринку праці під час отримання першого робочого місця.

Виклад основного матеріалу дослідження. У рамках дослідження було проаналізовано чотири провідні сайти з пошуку роботи: HeadHunter, Work.ua, Rabota.ua, Career.ru, у тому числі вакансії в таких міжнародних компаніях, як Philip Morris International Ukraine, САН ІнБев Україна, Danone, Nestle, Coca-Cola Journey Ukraine. У результаті чого було виявлено перелік якостей, якими повинен володіти молодий фахівець (табл. 1).

Вищенаведені компетентності не можуть бути розвинуті в ситуації, коли викладач є єдиним джерелом інформації, а основне завдання студентів – відтворити отриману інформацію. Тому виникає необхідність удосконалення традиційної моделі навчання, а все більшої популярності набуває освіта протягом усього життя (Lifelong learning). Така модель відрізняється від традиційної за багатьма критеріями. Наприклад, викладач виступає в ролі провідника, допомагаючи студентам отримати доступ до знань. Таким чином, у центрі уваги знаходиться студент, який самостійно шукає

додаткову інформацію та застосовує її для рішення реальних або навчальних проблем із застосуванням засвоєних знань.

Значну роль у цьому процесі відіграють інформаційні технології, які в значній мірі збільшують доступ до джерел знань та є засобом зв'язку теоретичного матеріалу з реальними життєвими ситуаціями. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій знищує кордони та руйнує бар'єри в процесі отримання якісної освіти. Вартість навчання та географічні обмеження вже не є ключовими обмеженнями навчання. Провідні університети світу протягом останніх п'яти років пропонують вивчати певні дисципліни дистанційно чи онлайн. Не виключенням на сьогодні є й Україна, хоча в цьому напрямку рух тільки починається. Створення відомої платформи масових відкритих онлайн-курсів (МВОК) Prometheus дало змогу всім бажаючим приєднатися до глобального навчального процесу.

Крім того, необхідність входження України до європейського освітнього простору, збалансування національних інтересів, ринку освітніх послуг і ринку праці, підвищення якості та ефективності підготовки кадрів були передумовами розробки нової сучасної та відповідної до потреб ринку праці Національної рамки кваліфікації (НРК). НРК – це системний і структурований за кваліфікаційними рівнями та компетентностями узагальнений опис кваліфікацій [10]. Із її прийняттям виникли якісні зміни щодо формування базових компетентностей майбутнього фахівця. Оскільки на сьогодні кожен кваліфікаційний рівень НРК характеризується чотирма базовими дескрипторами, а саме: знання; уміння; комунікація; автономність і відповідальність, – то під час вибору моделі змішаного навчання їх необхідно враховувати. Встановлення студентом власних чітких навчальних цілей є проявом четвертого дескриптора, що підтверджує здатність приймати власні рішення та нести відповідальність за їх результати.

У залежності від рівня використання інформаційних технологій виділяють такі види електронного навчання (таб. 2).

Характерною рисою змішаного навчання є те, що воно не передбачає повну відмову від аудиторних занять. Наприклад, під час онлайн-навчання має місце негативний ефект соціалізації студента, оскільки студенти не розвивають такі соціальні навички, як мистецтво спілкування та робота в колективі.

Змішана форма навчання, навпаки, дає доступ як до обговорення матеріалу з іншими студентами курсу, так і до індивідуальних консультацій із викладачами [11; 12].

Таблиця 1

**Основні вимоги роботодавців до випускників економічних спеціальностей
(узагальнено на основі даних із сайтів пошуку роботі HeadHunter, Work.ua,
Rabota.ua, Career.ru)**

Вимоги до кандидата	Посада									
	Економіст з ціноутворення	Менеджер з торгового маркетингу	Аналітик з планування продажу	Спеціаліст з обліку основних засобів	Фахівець з контролю дебіторської заборгованості	Провідний економіст	Економіст по роботі з бюджетами	Бухгалтер	Економіст-аналітик	Провідний фахівець відділу компенсацій та пільг
Знання англійської мови	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Володіння програмами: MS Excel, 1С, SAP	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Комунікабельність	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Презентаційні навички	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
Ініціативність	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Сильні аналітичні навички	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
Навички ведення переговорів	-	-	+	+	+	-	-	-	-	+
Виржені лідерські якості	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Вміння керувати власним часом	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння швидко навчатись	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Стресостійкість	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Швидка адаптація	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння працювати з великими об'ємами даних	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
Організаторські здібності	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння розставляти пріоритети	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння аналізувати проблеми та шукати шляхи їх вирішення	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння переконувати	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння критично мислити	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вміння виконувати багато завдань одночасно	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Таблиця 2

**Класифікація типів електронного навчання
(розроблено на основі джерела [11])**

% використання інформаційних технологій	Тип навчання	Характеристика
0%	Традиційний	Онлайн-складова не використовується
1–29%	З веб-підтримкою	Системи управління навчанням використовуються як «дошки оголошень», кількість аудиторних годин не скорочується
30–79%	Змішаний (гібридний)	Включає онлайн-курси, за рахунок чого скорочується кількість аудиторних занять
80% и більше	Онлайн	Аудиторні заняття використовуються тільки в якості допоміжного інструменту

Така ж можливість є і в традиційному підході до навчання, оскільки студенти отримують інформацію безпосередньо на занятті від викладача в усній або письмовій формі. Однак на такому занятті студентам часто не вистачає часу, щоб обміркувати сказане викладачем, тому що їх основне завдання – встигнути записати повний конспект лекції. Даний підхід мало сприяє розвитку творчих здібностей, самостійності й активності [11]. Змішана освіта в цьому випадку являє собою певний симбіоз традиційної та онлайн-освіти. Такий підхід включає самостійне вивчення матеріалу за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій та використання занять в аудиторії для відпрацювання і застосування на практиці раніше вивченого матеріалу.

Із метою виявлення освітніх потреб студентів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця було проведено анкетування, результати якого свідчать, що більшість студентів-третьоккурсників (факультету економіки та права) хотіли б закріплювати отримані теоретичні знання шляхом проведення групових дискусій, ділових ігор, аналізу конкретних ситуацій. Тобто інтерактивні методи, на їх думку, є більш дієвими для отримання практичних навичок із метою формування професійних компетентностей.

В анкетуванні прийняли участь 30 студентів, які мають середній бал 74–90 (за 100-бальною системою). За результатами опитування було виявлено, що вже зараз 50% студентів активно використовують університетський сайт персональних навчальних систем на платформі Moodle, 65% хотіли б вивчати додатково факультативні предмети. Більшість студентів мають достатньо високий рівень володіння іноземною мовою для вивчення дисциплін англійською (85%). Також респонденти високо оцінили переваги дистанційних та онлайн-курсів, серед яких виділили високий рівень доступності та інформативності (табл. 3).

Проте, незважаючи на високий рівень зацікавленості студентів і зручність освітніх платформ, основною проблемою залиша-

ється нестача вільного часу, яка, скоріш за все, є наслідком неправильно розставлених навчальних пріоритетів студентів. Однак, незважаючи на значні переваги змішаного навчання, воно має ряд недоліків, які головним чином пов'язані з його реалізацією. До них належать: формування відповідної нормативно-правової бази; належний рівень технічного забезпечення; кваліфіковані викладачі, які повинні мати досвід створення дистанційного курсу; висока вмотивованість та відповідальність студентів; високий рівень володіння англійською мовою користувачів курсу [13].

Крім того, вибір моделі змішаного навчання вимагає від студентів самостійного та відповідального ставлення до:

- 1) встановлення персональних навчальних цілей;
- 2) проектування процесу навчання та його інтеграції в щоденне життя;
- 3) вибору відповідних методів та інструментів навчання;
- 4) регулярного відстеження змін та прогресу навчання.

Студенти, які обирають модель змішаного навчання з метою створення власної траєкторії розвитку, мають високі очікування в майбутньому, і для того, щоб вони справилися, необхідно мати високий рівень самомотивації та особистісної відповідальності за прийняті рішення. Тому вони повинні бути готові до максимальної активізації пізнавальної діяльності та здатності розставляти пріоритети, інтенсифікації навчальної діяльності за короткий проміжок часу, визначення індивідуальних (власних) навчальних цілей із формування конкретних професійних компетентностей фахівця, які вони планують сформулювати.

Таким чином, глобальна освітня конкуренція висуває нові вимоги до освітнього процесу. Вищі навчальні заклади України з метою своєчасної інтеграції у світовий освітній процес повинні приймати ці виклики. Запровадження в навчальний процес «змішаних» моделей освіти дозволить у глобальному сенсі знизити прохідні бар'єри на шляху отримання українцями якісної освіти,

Таблиця 3

Результати опитування щодо переваг освітніх онлайн-курсів

Характеристика	Відповіді студентів, %
Зручність (можливість самоорганізації навчального процесу)	60
Рівень інформативності	72
Рівень доступності	93
Наочність викладеного матеріалу	69,3
Можливість закріплення пройденого матеріалу	66
Наявність сертифікату, який підтверджує проходження курсів	70
Низка або безкоштовна вартість навчання	68

яка, перш за все, може бути безкоштовною та, нарешті, вплине на загальний рівень освіченості населення України. Крім того, використання онлайн-навчання сприятиме розумінню того, що навчання будь-якої людини не закінчується після закінчення вищого навчального закладу, а продовжується протягом всього життя і сприяє більш швидкій адаптації населення до суспільних вимог.

Висновки. Із наведеного вище можна зробити наступні висновки. Упровадження змішаного навчання дозволить студентам не тільки підвищити рівень своєї компетентності з профільюючих предметів, але й здобути додатковий досвід, а отже, стати більш конкурентоспроможними на ринку праці. Крім того, формування власної випереджуючої моделі фахівця, яка буде відповідною вимогам ринку праці під час отримання першого робочого місця, дозволить підвищити професійну компетентність та особистісну відповідальність за власне майбутнє. У подальших дослідженнях автори зосередять свою увагу на перевагах та перспективах змішаного навчання у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Балик Н. Технологія змішаного навчання у процесі вивчення сучасних інформаційних технологій студентами хіміко-біологічних факультетів педагогічних університетів / Н. Балик, Г. Шмигер // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – Тернопіль, 2011. – № 1. – С. 9–17.
3. Баркасі В.В. Використання змішаної форми навчання при викладанні іноземних мов у ВНЗ / В.В. Баркасі, С.Б. Баркасі // Молодий вчений – 2015. – № 2(17). – С. 203–206.
4. Капустин Ю.И. Педагогические и организационные условия эффективного сочетания очного обучения и применения технологий дистанционного образования : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02 – «Содержание и методика преподавания» / Ю.И. Капустин. – М., 2007. – 45 с.
5. Кравець Н.С. Особливості архітектури курсу для змішаної моделі навчання / Н.С. Кравець // Вісник ХДАК – 2015. – № 47. – С. 118–125.
6. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О.О. Рафальська // Комп'ютерні-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2013. – № 11. – С. 128–133.
7. Рашевська Н.В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема / Н.В. Рашевська // Вісник Черкаського університету. Випуск 191. Частина IV. Серія «Педагогічні науки», 2010 – С. 89–96.
8. Шуневич Б.І. Тенденція розвитку складових частин організації дистанційного навчання / Б.І. Шуневич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво ЛНУ, 2009. – № 653. – С. 231–239.
9. Бабенко В.Г. Дистанційне навчання – від теорії до практики / В.Г. Бабенко, О.М. Бабенко // Праці Таврійського державного агротехнологічного Університету : збірник науково-методичних праць. – Мелітополь: ТДАТУ, 2009. – № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до збірника : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Ptdau/2009_13/data_2009/6.pdf.
10. Мирошніченко А. Национальная рамка квалификаций в Украине / А. Мирошніченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hrliiga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1251>.
11. Donald C. Blended learning / Epic Group plc, 2012. – 44 с.
12. Elaine A., Jeff S., Russell P., Terri T. S., Online report cardtracking online education in the US/ By Babson Survey Research Group and Quahog Research Group, 2016. – 62 с.
13. Mya P., Martha L.A. Teaching and Learning Online / A Handbook for U Mass Faculty – 47 с.